

11. 8. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ekonomické sankce v mezinárodní arbitráži - konkrétní případy z praxe

Tématem příspěvku jsou „Ekonomické sankce v mezinárodní arbitráži.“ Ekonomické sankce významným nástrojem zahraniční politiky a mezinárodních vztahů, jejichž prostřednictvím je usilováno o zajištění dodržování smluvních ujednání mezi jednotlivými státy mezinárodního společenství.

Vzhledem k tomu, že v rámci mezinárodní arbitráže jsou mnohdy řešeny i spory, kdy minimálně na jedné straně (popř. i na obou stranách) stojí státy, je pochopitelně možné, aby ekonomické sankce mezi státy byly předmětem sporu, který je prostřednictvím mezinárodní arbitráže řešen, protože jeden ze států uplatnil sankce, se kterými stát, vůči kterému byly sankce uplatněny, nesouhlasí a domnívá se, že jejich uplatnění bylo neoprávněné. Je také možné se setkat s případy, kdy ekonomické sankce vůči státu byly hlavní příčinou porušení smlouvy soukromoprávním subjektem, které je řešeno v rozhodčím řízení stejně tak může být poukazováno na ekonomické sankce (popř. snahu o jejich porušování) jako důvod, proč bylo určitým způsobem vůči konkrétnímu subjektu postupováno. Ekonomické sankce na mezinárodní úrovni mají tedy hned několik různých vazeb na mezinárodní arbitráž. Cílem příspěvku je zhodnotit na konkrétních případech přístup mezinárodní arbitráže k ekonomickým sankcím jako nástrojům zahraniční politiky.

Ekonomické sankce jako nástroj zahraniční politiky

V obecné rovině jsou sankce jedním z nejvýznamnějších nástrojů, jehož prostřednictvím je zajišťován mír a bezpečnost v mezinárodních vztazích. Sankce je možné chápat jako donucovací opatření, která byla přijata v reakci na porušení mezinárodního práva, popř. za účelem vynucení rozhodnutí kompetentního orgánu, který má právem zaručenou pravomoc jednat ve jménu mezinárodního společenství, komunity anebo společenství. Takový orgán musí mít právní základ v právních předpisech.[1]

Sankcí, které je na mezinárodní úrovni možné přijmout, je celá řada, kupříkladu se jedná o sankce politické, diplomatické, vojenské, ale také o sankce ekonomické. Ekonomické sankce jsou tak jen jednou, nikoliv jedinou možností, jak regulovat mezinárodní vztahy. Typické je, že ekonomické sankce jsou používány s dalšími sankcemi, aby se podařilo dosáhnout požadovaného výsledku.[2]

Ekonomické sankce je možné definovat jako sankce, které „směřují do hospodářské sféry a zamezují zejména využívání hospodářství k válečným účelům. K hlavním typům ekonomických sankcí patří zejména částečná a úplná embarga, bojkoty strategických komodit, jejichž vývoz je pro sankcionovaný stát významným zdrojem finančních prostředků pro vedení války (například ropa, diamanty, dřevo tropických stromů) a zmrazení finančních prostředků – aktiv na účtech v zahraničí, poskytovaných úvěrů, investic a podobně.“[3]

Ekonomické sankce jsou významným nástrojem zahraniční politiky, důvody pro jejich aplikaci mohou být velmi rozmanité. Typicky však státy usilují o ovlivnění rozhodování či chování toho státu, vůči kterému ekonomické sankce směřují. Typicky je prostřednictvím ekonomických sankcí usilováno

například o změnu legislativy v zemi, může se však jednat rovněž o snahu omezit možnost, že se daná země proti nejruznějším opatřením bude bránit vojensky, někdy je cílem rovněž potrestat stát za jeho postup v určité záležitosti, opomenout nelze ani demonstraci nesouhlasu s politickými kroky, které sankcionovaná země buď již učinila anebo je plánuje učinit (a dává to natolik najevo, že je to o ní dopředu známo). Důvodem, proč bývají uplatňovány ekonomické sankce je rovněž snaha o varování státu, že jiný stát je připraven učinit další kroky, které mají zamezit určitému postupu či chování. Nezřídka je možné ekonomické sankce vnímat jako předstupeň vojenského konfliktu, pokud stát, který je sankcionován nezmění svoje chování a přístup.[4]

Skupina ekonomických sankcí je velmi různorodá, zahrnuje jak sankce postihující oblast obchodu (tj. obchodní sankce), tak i sankce směřující do oblasti finančních toků (tj. finanční sankce). Je přitom obvyklé, že sankce, které mají finanční povahu bývají obvykle ukládány společně se sankcemi obchodní povahy. Opatření finanční povahy jsou přitom méně viditelná, nicméně velmi účinná, což souvisí i s faktem, že většina finančních toků ve světě je v současné době soustředěna do rukou jen několika málo bankovních či nebankovních institucí, čímž je zajištěna poměrně velká míra kontroly nad otázkou dodržování finančních sankcí.[5]

Mezinárodní arbitráž

Mezinárodní arbitráž (popř. mezinárodní rozhodčí řízení) je možné definovat jako metodu alternativního (mimosoudního) řešení sporů, tedy způsob, jak řešit spor, který by jinak byl řešen před soudem, jiným způsobem. Arbitráž je vlastně „*dobrovolné postoupení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.*“[6]

Nad rámec výše uvedeného je pak nutné, aby v případě mezinárodní arbitráže, byl obsažen rovněž mezinárodní prvek. Na mezinárodní prvek je možné nahlížet různým způsobem, obvykle mezinárodní prvek znamená, že bydliště, obvyklý pobyt, popř. také sídlo stran sporu se nachází minimálně ve dvou různých státech. Pod termín mezinárodní arbitráž je možné podřadit rovněž řešení sporu v případě, kdy je místo, kde je spor rozhodován, umístěno v jiném státě než místo, kde mají strany sporu bydliště, popř. sídlo či obvyklý pobyt. Mezinárodní prvek jakožto definiční znak mezinárodní arbitráže může dále spočívat ve skutečnosti, že se místo plnění smluvního závazku nachází v jiné zemi než místo, kde mají smluvní strany svá bydliště, resp. sídla, popř. obvyklý pobyt.[7]

V mnoha ohledech je také možné mezinárodní arbitráž označit za opak vnitrostátního rozhodčího řízení. Za vnitrostátní rozhodčí řízení se přitom označuje takové rozhodčí řízení, které je ve všech prvcích vázáno pouze k jednomu státu.[8] Další pojetí pak uvádí, že za mezinárodní arbitráž je možné označit rozhodčí řízení, pokud je v něm řešen spor stran dvou různých národností, popř. pokud se sice jedná o strany stejné národnosti, nicméně je zde jeden či více faktorů, které spojují konkrétní arbitráž s více než jedním státem. Takovým faktorem může být například i místo, kde je spor rozhodován. Zatímco v některých případech je tak mezinárodní charakter arbitráže poměrně trvalý, v jiných případech by mohla jen dílčí změna faktorů vést k tomu, že arbitráž mezinárodní charakter v konkrétním případě pozbyde.[9]

Mezinárodní arbitráž navíc rozhodně není pojem, který by byl zcela homogenní. Naopak mezinárodní arbitráž lze dále různým způsobem klasifikovat na základě různých kritérií, která jednotlivé varianty a formy mezinárodní arbitráže vzájemně odlišují. Předně je třeba zmínit, že mezinárodní arbitráž je možné dělit na obchodní arbitráž a dále na investiční arbitráž. Obchodní arbitráž je nejčastěji využívaným typem arbitráže. V rámci obchodní arbitráže jsou řešeny spory minimálně dvou různých obchodních partnerů (z řad soukromoprávních subjektů) ze dvou či více států, popř. má spor jiný mezinárodní prvek. Právě obchodní arbitráž je důvodem, proč je v současné době rozhodčí řízení známo i laické populaci a zejména v mezinárodním obchodě nabývá na oblibě. Investiční arbitráž se

oproti tomu týká rozhodování investičních sporů mezi státem na straně jedné a investorem (soukromoprávním subjektem) na straně druhé. Jedná se o spory, které se týkají ochrany investic poskytnutých obvykle na základě bilaterálních dohod o ochraně investic. V těchto případech se rozhodčí řízení jako způsob řešení sporů obvykle využívá především proto, aby došlo k odstranění možného nerovného zacházení mezi státem na straně jedné a investorem na straně druhé. Lze totiž předpokládat, že národní soudy by obvykle privilegovaly vlastní stát před zahraničním investorem. Dalším typem arbitráže, kterou je vhodné zmínit, je rozhodčí řízení vedené mezi státy. V těchto případech jsou stranami sporu minimálně dva různé státy.[10]

Případová studie: případ Sofregaz

Tento případ byl řešen v roce 2020, nicméně původ sporu je již starší, jeho prvopočátky lze datovat do roku 2002.[11] Ekonomické sankce, které pro něj byly klíčové, byly směřovány vůči Íránu. Írán je státem, vůči kterému jsou v posledních desetiletích ekonomické sankce ze strany jiných zemí (zejména USA, ale dalších států mezinárodního společenství) uplatňovány opakovaně. V tomto konkrétním případě se však jednalo o sankce přijaté ze strany USA. Důvodem pro jejich uplatňování byl dlouhou dobu íránský jaderný program, který byl vnímán jako hrozba a o kterém bylo s Íránem ze strany zástupců mezinárodního společenství jednáno, nicméně dlouhodobě se nedařilo dosáhnout konsenzu.[12] Od roku 2016 pak nejsou ekonomické sankce vůči Íránu již uplatňovány z důvodu jaderného programu, ale pro změnu je důvodem těchto sankcí vývoj a výroba balistických raket, které Írán vnímá jako klíčové pro vlastní obranu, ze strany států mezinárodního společenství jsou však vnímány jako významná hrozba.[13] Mezinárodní společenství prostřednictvím ekonomických sankcí vůči Íránu dlouhodobě usiluje o ovlivnění chování Íránu v oblasti zbrojení.

V tomto konkrétním případě se jednalo se o spor francouzské společnosti Sofregaz, která uzavřela smlouvu o dílo s íránskou společností Natural Gas Storage Company (dále také jen jako „NGSC“). Ve smlouvě bylo ujednáno, že se bude řídit íránským právním řádem. Cílem smlouvy bylo přeměnit přírodní ložiska zemního plynu nacházející se na území Íránu na podzemní zásobníky plynu pro plynovou elektrárnu s názvem „Yort-E-Shah,“ která se nacházela zhruba 70 km od Teheránu (hlavního města Íránu). Smlouva byla uzavřena v roce 2002. Ve smlouvě byly zformulovány záruky, k nimž patřily i bankovní záruky, které se společnosti Sofregaz podařilo zajistit, nicméně s ohledem na fakt, že realizace byla rozdělena celkem do tří fází, bylo nutné po skončení první fáze (průzkumných činností), bankovní záruky obnovit. A tehdy došlo k situaci, že banky odmítly záruky prodloužit. Toto rozhodnutí zdůvodnily ekonomickými sankcemi proti Íránu.[14]

V návaznosti na tuto skutečnost navrhla v červnu roku 2008 společnost Sofregaz NGSC, aby došlo k dohodě o ukončení původní smlouvy a následně byla uzavřena jiná smlouva, která by zahrnovala další dvě fáze realizace díla (tj. vývoj a projektování zařízení a dále dozor nad vlastní výstavbou zařízení). Nová smlouva neměla obsahovat bankovní záruky, které banky nebyly ochotné poskytnout. Nicméně společnost NGSC se domnívala, že Sofregaz pouze zdržuje realizaci smlouvy, což vedlo k tomu, že nakonec v srpnu roku 2008 od smlouvy jednostranně odstoupila.[15]

Jedná se tedy o případ, kdy do vztahu dvou smluvních partnerů soukromého práva určitým způsobem zasáhly důsledky mezinárodních ekonomických sankcí vůči Íránu, což vedlo k tomu, že jeden z obchodních partnerů nebyl schopen splnit podmínky smlouvy a důsledkem bylo jednostranné odstoupení od smlouvy, ke kterému přistoupil druhý obchodní partner z důvodu nesplnění podmínek a souvisejících průtahů realizace díla.

V návaznosti na toto odstoupení pak společnost Sofregaz v roce 2014 podala žalobu k Mezinárodnímu rozhodčímu soudu při mezinárodní obchodní komoře v Paříži (dále také jen jako „ICC“), a to pro neoprávněné odstoupení od smlouvy. Spor měl být rozhodován podle pravidel ICC v Paříži. Již předtím společnost Sofregaz opakovaně usilovala o to, aby francouzské soudy prohlásily

odstoupení od smlouvy ze strany NGSC za neoprávněné, nicméně neúspěšně. V rozhodčím řízení pak Sofregaz za neoprávněné odstoupení od smlouvy požadoval náhradu škody, kterou vyčíslil na 17 milionů Eur. Společnost NGSC proti tomu uplatnila v rozhodčím řízení protinároky v podobné hodnotě, které dovozovala ze skutečnosti, že společnost Sofregaz nesplnila své povinnosti ze smlouvy. V roce 2018 pak ICC vydal v této věci rozhodčí nález, ve kterém konstatoval, že odstoupení od smlouvy bylo ze strany společnosti NGSC oprávněné. Zároveň byla společnost Sofregaz v rozhodčím nálezu shledána odpovědnou za škodu, a to ve výši 12 milionů USD, protože dle závěrů ICC porušila smluvní podmínky. Vzhledem k tomu, že společnost NGSC čerpala určitou část škod již ze záruk, které se vztahovaly k první fázi realizace projektu, bylo společnosti nařizováno uhradit jen částku, která přesahovala prostředky čerpané ze záruk. Společnosti NGSC dále byla uložena povinnost uhradit společnosti Sofregaz neuhrazenou fakturu v hodnotě 2,4 milionu USD za práci, kterou společnost v rámci první etapy realizace smlouvy odvedla, nicméně nebyla jí proplacena. V reakci na takto znějící rozhodčí nález společnost Sofregaz podala v roce 2019 návrh na jeho zrušení k soudu. Tento krok společnost Sofregaz zdůvodnila tím, že nepostupoval v souladu s pravidly, podle kterých mělo být rozhodováno. Argumentovala však i nutností vzít v úvahu mezinárodní sankce uplatňované vůči Íránu (resp. jejich dopady), které měly na celou situaci zásadní dopad, což ICC v rozhodčím nálezu neučinil. Soud následně návrh na zrušení rozhodčího nálezu zamítl. Důvodem byla skutečnost, že rozhodčí nález nebyl v rozporu s francouzským právem a nebyl ani v rozporu s pravidly ICC v Paříži. V odůvodnění byl formulován závěr, že mezinárodní sankce směřující proti Íránu nebyly z hlediska řešení sporu relevantní a zabývat se touto otázkou nebylo pro řešení sporu nezbytné. Zároveň bylo soudem dovozeno, že ICC neporušil mezinárodní veřejnou politiku tím, že nechal v potaz dopad ekonomických sankcí vůči Íránu. Ani skutečnost, že NGSC uplatnila některé důkazy a argumenty opožděně, nebyla ze strany soudu vnímána jako důvod, proč by měl být rozhodčí nález vydaný ICC zrušen.[16]

Je tedy zřejmé, že ani ze strany ICC ani ze strany soudu nebyly mezinárodní ekonomické sankce, které měly dopad na plnění smlouvy, důvodem, proč by společnosti Sofregaz měla být přiznána náhrada škody a jednostranné odstoupení od smlouvy ze strany NGSC bylo vnímáno jako neplatné. Je tedy zřejmé, že ačkoliv faktický vliv na plnění smlouvy patrně ekonomické sankce měly, v rámci mezinárodní arbitráže k nim nebylo přihlédnuto, což je důležitým faktorem v mezinárodních obchodních vztazích, na který by měl být brán zřetel při vstupování do obchodních vztahů se státy, vůči nimž buď mezinárodní sankce již směřují anebo by v návaznosti na jejich politiku a aktivitu směřovat v budoucnu mohly.

Pozornost je však potřeba věnovat i odůvodnění tohoto závěru francouzského soudu. Důvodem, proč takto soud rozhodl, byla totiž skutečnost, že sankce, které uplatnily USA vůči Íránu, netvoří součást francouzské zahraniční (veřejné) politiky. Stejně tak dosah sankcí, o které se v daném případě jednalo, byl mnoha aktéry mezinárodního společenství spíše zpochybňován. Pokud by se však jednalo o sankce, které by přijala EU (která tak následně vůči Íránu rovněž učinila, nicméně tyto sankce nebyly důvodem, proč Sofregaz nezískal bankovní záruky nezbytné pro plnění smlouvy), dalo by se dle odůvodnění soudu hovořit o součásti mezinárodní veřejné politiky. Stejně by tomu bylo i v případě, že by takové sankce byly přijaty rezolucí rady bezpečnosti OSN (což ovšem nebyl tento případ, byť i OSN v jiném případě sankce vůči Íránu uplatnila). Porušení mezinárodní veřejné politiky by navíc muselo být konkrétní a účinné, což bylo v tomto případě zpochybňováno.[17]

Tímto bylo ze strany francouzského soudu zformulováno významné vodítko, kterým je vhodné se řídit při posuzování otázky dopadu ekonomických sankcí na smluvní závazky soukromoprávních subjektů (nezávisle na tom, zda je spor řešen v rozhodčím řízení anebo před soudy). Je tedy velmi důležité, zda byla sankcemi porušena mezinárodní veřejná politika mezinárodního společenství (v takovém případě by se dalo patrně přisvědčit závěru, že byla společnost Sofregaz v právu) anebo zda se jednalo pouze o sankce jednotlivých států, které nebyly mezinárodním společenstvím všeobecně

akceptovány, čímž nelze dovodit, že by bylo nutné je brát při rozhodování sporu ze smlouvy v potaz.

Případová studie: Stati v. Kazachstán

Jednalo se o případ, kdy byl řešen investiční spor mezi státem (Kazachstánem) a soukromými investory (příslušníky rodiny Stati a jimi vlastněnými obchodními korporacemi), který byl řešen již od roku 2010, v rozhodčím řízení byl spor řešen Arbitrážním institutem Stockholmské obchodní komory, následně pak byl řešen švédskými obecnými soudy. Jednalo se o případ, kdy mělo docházet k porušování ekonomických sankcí, které byly ze strany OSN uplatňovány vůči Jižnímu Súdánu.[18]

Rozhodčí řízení bylo zahájeno na základě rozhodčí žaloby podané podnikatelem Anatolem Statim a jeho synem Gabrielem Statim spolu se dvěma společnostmi, které tito podnikatelé vlastnili. Jednalo se o investory z Moldávie, tedy ve vztahu ke Kazachstánu o investory zahraniční. Otec a syn přitom vlastnili dvě kazašské obchodní společnosti, které investovaly do dvou různých ropných a plynových polí na území Kazachstánu. Tito investoři tvrdili, že byli ze strany Kazachstánu vystaveni značné šikaně, jejímž cílem mělo být přimět je k levnému prodeji ropných a plynových polí, do kterých investovali. Prakticky se tvrzená šikana měla projevat tak, že ze strany státu bylo zasahováno do každodenních obchodních operací investorů, docházet mělo však i k tak extrémním opatřením jako zadržení a uvěznění osob, které byly ve spojení se společnostmi vlastněnými rodinou Stati. Tento šikanózní postup státu pak dle tvrzení investorů negativně ovlivnil i samotnou hodnotu investic, protože rodina Stati se nemohla nerušeně věnovat ropným a plynovým polím, což se negativně projevilo i v celkových výsledcích jejich podnikání. Rodina Stati přitom tvrdila, že právě snížení hodnoty investic do plynových a ropných polí bylo záměrem Kazachstánu, který doufal, že cena polí poklesne a stát je následně převezme za výhodnějších podmínek, než za jakých by je převzal, pokud by se investoři mohli plně věnovat podnikání, do kterého by nebylo negativně zasahováno. Investoři přitom prodej ropných a plynových polí státu opakovaně odmítali, navzdory tomu, že ze strany Kazachstánu byla opakovaně učiněna nabídka směřující k odkupu polí. Nakonec se rozhodli prodat pole jinému (soukromému) kupci, nicméně k plánované transakci nakonec nedošlo, protože pole převzal stát na základě v vyvlastnění. Z těchto důvodů pak rodina Stati podala rozhodčí žalobu, ve které namítala nejen převzetí polí Kazachstánem jako nelegální postup, ale také porušení Smlouvy o energetické chartě.[19]

Smlouva o energetické chartě je mnohostrannou mezinárodní úmluvou, která byla podepsána v Haagu v roce 1991. Jejím cílem je podpora mezinárodní ekonomické spolupráce mezi západní a východní částí světa, a to prostřednictvím poskytování právních záruk v oblasti investic, mezinárodního obchodu a tranzitu. Uzavření této mezinárodní úmluvy bylo iniciováno ze strany Evropských společenství.[20] Jedná se tedy o mezinárodní úmluvu, která by měla zahraniční investory v jiných státech do určité míry chránit prostřednictvím řady garancí, k nimž se signatářské státy zavázaly. Kazachstán je (a již v době sporu byl) signatářským státem Smlouvy o energetické chartě. V rámci arbitráže, která byla v dané věci vedena, argumentoval Kazachstán tím, že pole byla špatně obhospodařována, čímž také docházelo k porušování národního právního řádu Kazachstánu. Uvedené bylo také důvodem, proč byl Kazachstán dle svého tvrzení nucen zakročit a pole převzít, čímž měl také společnost, která je provozovala zachránit před finančním bankrotem. Dále Kazachstán argumentoval rovněž tím, že samotný řetězec investic, které investoři v Kazachstánu realizovali, byl natolik nejasný, že dle názoru Kazachstánu není možné, aby byla věc vůbec rozhodována Arbitrážním institutem Stockholmské obchodní komory (jedna z rozhodčích institucí, které mají pravomoc tento typ sporů rozhodovat dle Smlouvy o energetické chartě),[21] protože není dána jeho pravomoc dle Smlouvy o energetické chartě, protože ta vyžaduje mimo jiné transparentnost.[22]

Dále bylo ze strany Kazachstánu poukazováno na skutečnost, že investoři (rodina Stati) měli údajně použít své investice v Kazachstánu za účelem vyvíjení ekonomických aktivit, jejichž prostřednictvím

byly porušovány ekonomické sankce, které OSN uplatňovala v téže době vůči Jižnímu Súdánu. Nicméně ze strany Arbitrážního institutu Stockholmské obchodní komory bylo konstatováno, že z hlediska otázky příslušnosti Arbitrážního institutu k rozhodování sporů tento argument není klíčový a stejně tak nebyl považován za klíčový ani při hodnocení celé věci. Tento postoj byl takto formulován i v rozhodčím nálezu, což bylo důvodem, proč v odůvodnění rozhodčího nálezu nebyla tomuto argumentu věnována příliš velká pozornost.[23]

Arbitrážní institut Stockholmské obchodní komory dospěl k závěru, že spor do jeho jurisdikce spadá, tudíž je oprávněn jej rozhodovat. Z velké části dal rovněž za pravdu investorům. Při rozhodování sporu bylo mimo jiné dovozeno, že Kazachstán v tomto případě porušil zásady spravedlivého a rovného zacházení s investory, které vyplývá ze Smlouvy o energetické chartě. Arbitrážní institut Stockholmské obchodní komory dále také v návaznosti na důkazy, které investoři v rozhodčím řízení předložili, rozhodl o tom, že škody, které investorům vznikly a byly prokázány, odpovídají zhruba částce 500 milionů USD. Jednalo se o částku, která byla výrazně nižší, než kolik původně investoři nárokovali (jeden z rozhodců v rámci rozhodčího senátu s tímto závěrem sice nesouhlasil, protože byl přesvědčen, že škoda byla ve skutečnosti vyšší, nicméně většina rozhodčího senátu se přiklonila k výše uvedené částce).[24] Nicméně v roce 2020 došlo k tomu, že ve věci rozhodoval Nejvyšší soud v Londýně (s ohledem na nejasnosti ohledně příslušnosti Arbitrážního institutu Stockholmské obchodní komory a následně i švédských soudů), přičemž ten na věc nahlížel jinak než Švédské soudy, čímž k přehodnocení věci a bylo Kazachstánu ze strany soudu dáno z velké části za pravdu. V této souvislosti je však nutné poukázat na fakt, že strany sporu se v posledních více než deseti letech soudily v řadě zemí EU, ale i v USA, přičemž toto rozhodnutí je vnímáno jako přelomové.[25] Ve vztahu k řešené otázce porušování ekonomických sankcí, které tehdy OSN uplatňovala vůči Jižnímu Súdánu bylo pak dovozeno, že se nejednalo o argument v daném sporu významný, ale spíše o argument rétorický, který měl primárně za cíl podpořit právní argumenty Kazachstánu v dané věci.[26]

S tímto závěrem o škodě, která vznikla investorům však nesouhlasil Kazachstán, což bylo důvodem, proč se obrátil na švédské soudy (vzhledem k tomu, že věc byla v rozhodčím řízení rozhodována Arbitrážním institutem Stockholmské obchodní komory, byly to právě švédské soudy, které byly příslušné k přezkoumání rozhodčího nálezu a případně k jeho zrušení). Zde bylo ze strany Kazachstánu usilováno o zrušení rozhodčího nálezu Arbitrážního institutu Stockholmské obchodní komory, nicméně neúspěšně. Švédské soudy se k tomuto závěru však nepřiklonily. Ani zde otázka tvrzeného porušování ekonomických sankcí OSN vůči Jižnímu Súdánu, nebyla argumentem, který by dostatečně podpořil verzi Kazachstánu, aby to vedlo, popř. mohlo vést ke změně závěrů.

Celkově lze ve vztahu k argumentování porušování ekonomických sankcí ze strany investorů konstatovat, že v celém řízení před různými instancemi byly argumenty související s tvrzeným porušením ekonomických sankcí vnímány spíše jako rétorické a politické argumenty, nikoliv jako právní či klíčové argumenty, čímž na otázku porušování ekonomických sankcí nebyl ani v tomto případě kladen příliš velký důraz v rámci arbitráže ani samotného rozhodčího nálezu.

Závěr

V závěru je předně třeba konstatovat, že je většinou odborníků a odborných zdrojů akceptováno, aby spory zahrnující aspekt ekonomických sankcí, byly řešeny prostřednictvím arbitráže, byť nelze zcela vyloučit ani jiné pohledy na věc. Tento přístup obvykle akceptuje i praxe, neboť byla identifikována řada případů, kdy byl v rozhodčím řízení řešen spor, který se nějakým způsobem týkal ekonomických sankcí uplatňovaných vůči některému státu. Dva z těchto případů byly v příspěvku představeny. Jednalo se konkrétně o případ Sofregaz a dále o případ Stati v. Kazachstán. Oba případy byly řešeny v posledních letech, poukazují tedy na aktuální pohled arbitráže na ekonomické sankce jakožto nástroje zahraniční politiky. Je však také nutné zmínit, že ekonomické sankce nebyly jediným

aspektem, který byl v těchto případech v rámci arbitráže řešen, spíše je možné je označit jako aspekt doplňkový.

V případě Sofregaz se jednalo o situaci, kdy z důvodu ekonomických sankcí vůči Íránu nebyla společnost Sofregaz schopna splnit smluvně ujednané podmínky (konkrétně zajištění bankovní záruky), protože banky odmítaly záruky poskytnout. Spor byl řešen v rozhodčím řízení, kde však na ekonomické sankce uplatněné ze strany USA nebyl brán zřetel, bylo konstatováno, že došlo k porušení smlouvy, čímž je společnost Sofregaz povinna nahradit škodu, nicméně zároveň bylo poukazováno na skutečnost, že tyto sankce nebyly ze strany Francie, kde byl spor rozhodován, uznané. Pokud by byly uznané Francií, popř. byly obecně uznávané mezinárodním společenstvím (např. by se jednalo o sankce OSN), byl by přístup k nim zřejmě odlišný. Je tedy zřejmé, že ačkoliv zde na sankce nebyl brán zřetel, je třeba poukázat i na skutečnost, že v jiných případech mohou být relevantní a mohou být v rámci arbitráže zohledněny více. Je tedy nutné vždy posuzovat veškeré okolnosti případu v širším kontextu, zejména v souvislosti se zahraniční politikou konkrétního státu, v jehož jurisdikci je spor řešen, v kontextu veřejného zájmu a dalších aspektů.

Rovněž v případě Stati v. Kazachstán nebylo k ekonomickým sankcím v arbitráži příliš přihlíženo. V tomto případě bylo ze strany Kazachstánu poukazováno na skutečnost, že investoři z rodiny Stati měli údajně svými aktivitami porušovat ekonomické sankce, které byly ze strany OSN aplikovány vůči Jižnímu Súdánu. Zde však bylo poukazováno na skutečnost, že tento argument byl spíše argumentem rétorickým. Důraz byl proto kladen na právní argumenty, které byly v rozhodčím řízení prezentovány. I zde však platí, že bylo nutné situaci zhodnotit komplexně ve všech souvislostech problematiky a v návaznosti na to rozhodnout, že k argumentaci porušováním ekonomických sankcí nebude přihlíženo. Za zmínku stojí i skutečnost, že jeden z členů rozhodčího senátu měl jiný názor, je tedy nutné vzít v potaz i fakt, že častokrát bude záležet i na konkrétním rozhodci, popř. rozhodčím senátu, jak se k otázce ekonomických sankcí v mezinárodní arbitráži postaví. Je tedy potřeba zdůraznit, že volba rozhodce, popř. rozhodčího senátu je z tohoto hlediska klíčová.

JUDr. PhDr. Melinda Vrajíková, LL.M.

[1] ASADA, Masahiko et. al..Economic Sanctions in International Law and Practice. New York: Routledge, 2019. ISBN 9780429628016, s. 29.

[2] SMOLÍK, Josef. Úvod do studia mezinárodních vztahů. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5131-3, s. 107.

[3] DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. Mezinárodní vztahy. 2009, (1). ISSN 0323-1844, s. 68.

[4] CARTER, Barry E. International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 9780521067065, s. 170.

[5] DRULÁKOVÁ, Radka, TRÁVNÍČKOVÁ, Zuzana, ZEMANOVÁ, Štěpánka. Ekonomické sankce na počátku 3. tisíciletí. Mezinárodní vztahy. 2009, (1). ISSN 0323-1844, s. 69.

- [6] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-004-2, s. 57.
- [7] HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše, VALENTOVÁ, Lucia. Judiciální trendy v mimosoudním řešení přeshraničních sporů. Praha: Leges, 2016. Teoretik. ISBN 978-80-7502-142-7, s. 23-24.
- [8] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-004-2, s. 66.
- [9] MCILWRATH, Michael, SAVAGE, John. International Arbitration and Mediation: A Practical Guide. Alphen aa de Rijn: Kluwer Law International B.V., 2010. ISBN 9789041126108, s. 5.
- [10] HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-246-2, s. 111-112.
- [11] GOLDSMITH, Lord et. al. Arbitration: Paris Court Explores the Post-Award Impact of International Sanctions . Debevoise & Plimpton LLP [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [12] KALHOUSOVÁ, Irena, et al. Íránský jaderný program: nástroj domácí a zahraniční politiky. Vojenské rozhledy, 2013, č. 4, ISSN 1210-3292, s. 42-57.
- [13] PILAR, Paul R. What Iran Really Wants | The National Interest. The National Interest: Defense, National Security, Politics and More [online]. Copyright © Copyright 2018 [cit. 09.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [14] HAGE CHAHINE, Josephine. 'UN and EU Sanctions Versus US Sanctions: Two Different Yardsticks: Commentary on the Decision of the Paris Court of Appeal (International Commercial Chamber) (5th Pole, Chamber 16) of 3 June 2020, No. 21/2020., Journal of International Arbitration, 2021, NO.1, ISSN 2212-182X, s. 71-82.
- [15] GARAUD, Jean-Yves et. al. In Annulment Proceedings Over ICC Award, Paris Court Rules on Nature of U.S., EU, and UN Sanctions. Cleary Gottlieb. Cleary Gottlieb [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [16] GARAUD, Jean-Yves et. al. In Annulment Proceedings Over ICC Award, Paris Court Rules on Nature of U.S., EU, and UN Sanctions. Cleary Gottlieb. Cleary Gottlieb [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [17] GOLDSMITH, Lord et. al. Arbitration: Paris Court Explores the Post-Award Impact of International Sanctions . Debevoise & Plimpton LLP [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [18] SORBELLO, Paolo. Kazakhstan Wins One Small Legal Battle in the Long War With Stati - The Diplomat. The Diplomat - The Diplomat is a current-affairs magazine for the Asia-Pacific, with news and analysis on politics, security, business, technology and life across the region. [online]. Copyright © 2022 Diplomat Media Inc. All Rights Reserved. [cit. 14.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [19] Anatolie Stati, Gabriel Stati, Ascom Group SA and Terra Raf Trans Traiding Ltd v. Kazakhstan, SCC Case No. V 116/2010 | itlaw. itlaw [online]. [cit. 14.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [20] SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. Smlouva o energetické chartě a energetické právo EU. Právník. 1998, (10-11). ISSN 0231-6625, s. 895.
- [21] Smlouva o energetické chartě. EUR-Lex — Access to European Union law. [online]. Copyright © [cit. 14.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [22] Anatolie Stati, Gabriel Stati, Ascom Group SA and Terra Raf Trans Traiding Ltd v. Kazakhstan, SCC Case No. V 116/2010 | itlaw. itlaw [online]. [cit. 14.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [23] JUS MUNDI. Economic sanctions in International Investment Arbitration. Redirecting to /en/ [online]. [cit. 14.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [24] Anatolie Stati, Gabriel Stati, Ascom Group SA and Terra Raf Trans Traiding Ltd v. Kazakhstan, SCC Case No. V 116/2010 | itlaw. itlaw [online]. [cit. 15.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[25] SORBELLO, Paolo. Kazakhstan Wins One Small Legal Battle in the Long War With Stati - The Diplomat. The Diplomat - The Diplomat is a current-affairs magazine for the Asia-Pacific, with news and analysis on politics, security, business, technology and life across the region. [online]. Copyright © 2022 Diplomat Media Inc. All Rights Reserved. [cit. 15.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[26] JUS MUNDI. Economic sanctions in International Investment Arbitration. Redirecting to /en/ [online]. [cit. 15.07.2022]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)